

φιλοκαλικά σταχυολογήματα

54

2020.9

...διαβάζω...ακούω...καταγράφω

"Ἔδοξε τοίνυν ἡμῖν τὰ ἐκ φιλομαθείας συνενεγκεῖν εὐρήματα" (Κύριλλος Ἀλεξανδρείας)

τόν Ἀράπη κι ἄν τόν πλένεις τό σαπούνι σου χαλᾶς

Κάποτε κι οἱ παροιμίες κάνουν λάθος!

Πλένεται καί ὁ Ἀράπης! Πλένεται καί ἀσπρίζει. Ἄν ὄχι στή κυριολεξία, πάντως ὁ μέσα, πού εἶναι κι ὁ κυρίως ἄνθρωπος.

Αὐτό ἔγινε μέ τόν Εὐνούχο πού ἔστειλε στά Ἱεροσόλυμα ἢ Κανδάκη, ἡ βασίλισσα τῆς Αἰθιοπίας.¹

Ἦταν Αἰθίοπας, μαῦρος στήν ἐπίδερμίδα τοῦ σώματος. Μαῦρος καί στήν ψυχή ἦταν ὁ Εὐνούχος μέχρις ὅτου βαπτίστηκε ἀπό τόν ἀπόστολο Φίλιππο, ὅταν ὁ ἀπόστολος ἀνηρπάγη ἀπό τό ἅγιο Πνεῦμα καί μεταφέρθηκε ἀπό τή Σαμάρεια γιά νά συναντήσῃ τόν Εὐνούχο, καθώς αὐτός ἐπέστρεφε στήν Αἰθιοπία διαβάζοντας πάνω στήν ἄμαξά του τό προφητικό βιβλίο τοῦ Ἡσαΐα.²

Ὁ στίχος τοῦ Συναξαρίου (τοῦ ὁποίου ὁ συντάκτης εἶχε προφανῶς ὑπόψη του τήν παραπάνω παροιμία γιά νά τή ...διαψεύσει), ἀναφέρει:

¹ Πράξεις 8:27-28. Ἡ μνήμη τοῦ Εὐνούχου, τοῦ ὁποίου τό πραγματικό ὄνομα δέν γνωρίζουμε, στίς 27 Αὐγούστου.

² Ὁ ἅγιος Χρυσόστομος σχολιάζει: «**Εἶχε μεγάλο ἐνδιαφέρον (ὁ Εὐνούχος), ἀφοῦ καί πάνω στό ὄχημα πού καθόταν διάβαζε!**»! ΕΠΕ 15, 539. Πρβλ. Δευτερονόμιο 6:6-7, «Ἔχε πρόχειρα τὰ γραφόμενά μου, ἔχε τα πάντοτε ἀσάλευτα μπροστά στά μάτια σου. Καί μελέτα τα ὅταν πλαγιάζεις καί ὅταν σηκώνεσαι **καί ὅταν περπατᾶς στό δρόμο**».

Λευκαίνεται γάρ και πεφυκώς Αιθίοψ ('γίνεται άσπρος κι αυτός που έχει γεννηθεί Αιθίοπας').

Πιό έντονα ώστόσο, μιά άλλη περίπτωση, αυτή του Μωυσή του Αιθίοπα³ περιγράφει σε βάθος τή 'λεύκανση' του μέσα άνθρωπου.

Ο Μωυσής ήταν αρκετά 'δραστήριος' στη πρώτη — τή 'μαύρη' περίοδο τής ζωής του. Ένα από τά πολλά περιστατικά που μνημονεύονται στα βιογραφικά του⁴ είναι και τό έξής:

Κάποτε μνησικάκησε μέ ένα βοσκό και πέρασε τό Νείλο μέ τό μαχαίρι στό στόμα κολυμπώντας. Ο βοσκός που τόν αντίληφθηκε έφυγε και πήγε νά κρυφτεί. Ο Μωυσής μπήκε στό μαντρί, έσφαξε τέσσερα διαλεχτά κριάρια, τά έδεσε στη σειρά και πήγε κολυμπώντας πίσω. Τά έγδαρε κι έφαγε τά καλύτερα από τά κρέατα πετώντας τά υπόλοιπα.

Οι ιστορικοί δέν αναφέρουν τί ήταν αυτό που έκανε ένα σκληρό και μοχθηρό άνθρωπο σαν τό Μωυσή ν' αλλάξει τρόπο ζωής. Τό μόνο που σημειώνουν είναι ότι «ήρθε σε κατάνυξη από κάποια περίσταση και αφιερώθηκε σε μοναστήρι και στό έργο τής μετάνοιας» (Λαυσαϊκό)⁵, ή ότι «από μιά περιπέτεια που του έτυχε ακολούθησε τό μοναχικό βίο κι επιδόθηκε ξαφνικά στον ένάρετο βίο τής μοναχικής ζωής» (Σωζομενός)⁶.

Αργότερα πήρε τό βαθμό τής ιερωσύνης και έγινε γέροντας συνοδίας.⁷

Υπάρχει όμως και μιά ιστορία που, αν και δέν αναφέρει όνομαστικά τό Μωυσή, χαρακτηρίζεται από κάποιες όμοιότητες που επιτρέπουν νά υποθέσουμε ότι πιθανόν νά γίνεται λόγος γι' αυτόν.

Η ιστορία προλογίζει ως έξής:

³ Η μνήμη του Άββά Μωυσή στις 28 Αύγουστου.

⁴ Λαυσαϊκό, 19. Άνθη τής Έρήμου 16 (1980) 68—72. Επίσης στον Εύεργετινό και στο Γεροντικό.

⁵ Όπ.παρ. σελ. 69.

⁶ Έκκλησιαστική Ιστορία 6,29,11-19. Βλέπε και Έκκλ. Ιστορ. Νικηφόρου Καλλίστου 11:36, PG 146, 700-701.

⁷ Όταν ο Μωυσής χειροτονήθηκε πρεσβύτερος, ο αρχιεπίσκοπος τής Άλεξάνδρειας δίνοντάς του τό άσπρο φαλόνιο, του είπε, *Τώρα έγινες όλόλευκος!* Κι εκείνος απάντησε, *Άραγε και τά μέσα λεύκαναν, δέσποτα, ή μόνο τά έξω;* Κι όταν πάλι γιά νά τόν δοκιμάσει είπε στους κληρικούς νά τόν διώξουν όταν θάμπαινε στό ιερό, εκείνοι του είπαν *Πήγαινε έξω, άράπη,* κι εκείνος χωρίς αντίρρηση φεύγοντας μονολογούσε: *Μαύρε σαν τό μελάνι, μή όντας άνθρωπος τί γυρεύεις ανάμεσα σ' ανθρώπους!* (άπόφθ. δ'). Πρβλ. Συμειών Ν.Θεολόγου, «ξένος και άνάξιος νά μιλή και νά ακούω ή νά συναριθμούμαι μέ τους ανθρώπους» (Κατ. 26.98).

«Ήταν πανύψηλος άνδρας μέ φοβερό παρουσιαστικό. Λήστευε στά μέρη τής Παννέφου κι ήταν τόσο φοβερός, ώστε άρκοϋσε νά μουγγρίσει σέ κάποιον, γιά νά πεθάνει άπ' τόν φόβο του»!

Καί συνεχίζει:

«Μιά νύχτα όμως είδε ένα τρομακτικό όνειρο. Ήταν, λέει, μιά άπέραντη πεδιάδα κι αυτός στεκόταν στή μέση. Σέ μιά στιγμή στρέφει τό βλέμμα του και βλέπει ένα πύρινο ποταμό, πού κυλοϋσε μέ πολύ θόρυβο, κι έτρωγε στό διάβα του άκόμη και τό χώμα και τίς πέτρες. Έκανε λίγα βήματα πιό κοντά γιά νά δει. Μόλις όμως πλησίασε, βγήκαν τέσσερις φλόγες – τά τέσσερα πνεύματα τής φωτιάς – τόν άρπαξαν από τά μαλλιά και τόν τραβοϋσαν νά τόν ρίξουν μέσα στό φλεγόμενο ποτάμι, γιά νά τόν κατακάψουν. Του φάνηκε τότε ότι τήν ώρα πού τόν έσερναν, τό ένα από τά πνεύματα του είπε: «Άθλιε, αν γινόςουνα μοναχός δέν θα μπορούσαμε νά σέ καταποντίσουμε εδώ μέσα».

» Ξύπνησε κατατρομαγμένος. Τόν είχε καταλάβει ίλιγγος και φρίκη άπ' τό φοβερό θέαμα. Τί νά σημαίνει αυτό; άναρωτιόταν. Και καθώς δέν μπορούσε νά δώσει εξήγηση άποφάσισε νά πάει σ' ένα άναχωρητή μοναχό και νά ρωτήσει τί είναι αυτός ό πύρινος ποταμός, πού όνειρεύθηκε.

» Παρευθύς πέταξε τά ληστρικά του σύνεργα και πήρε τό δρόμο πού όδηγοϋσε στην Πάννεφο. Βάδισε κάμποσο και σέ λίγο ρίχνοντας γύρω του μιά ματιά βλέπει ένα άναχωρητικό κελλί. Πλησίασε και χτύπησε τήν πόρτα. Ένας γέροντας του άνοιξε άμέσως.

— Καλώς ήρθες, λεβέντη! Πώς και μπήκες σ' αυτό τόν κόπο; Μήπως σέ θορύβησε ό ποταμός και τά τέσσερα πνεύματα, πού σέ τραβοϋσαν άπ' τά μαλλιά, γιά νά σέ ρίξουν στή φωτιά; Τί φοβερή πού είναι παιδάκι μου, ή άπειλή εκείνου του ποταμού! Θέλεις νά γλυτώσεις άπ' τή φρίκη του; Μετανόησε γιά τά ληστρικά σου κακουργήματα και γίνε μοναχός. Τότε θα σωθείς.

» Ό ληστής άκουσε έμβρόντητος τά λόγια του άσκητή. Πέφτει άμέσως στά πόδια του:

— Λυπήσου με, τίμια πάτερ, τόν ίκέτευσε, τόν μαϋρο στό σώμα, και στή ψυχή. Έλέησέ με τόν άθλιο και κάνε με ό,τι σέ προστάξει ό Θεός.

» Μέ δάκρυα είπε κι άλλα πολλά ίκετευτικά λόγια. Έτσι ό άγιος εκείνος γέροντας τόν έκειρε μοναχό. Και άφοϋ τόν δίδαξε όλα τά καθήκοντα τής μοναχικής ζωής, του άφησε τό κελλί του κι εκείνος άποσύρθηκε πιό βαθιά στην έρημο, γιά νά ζήσει ανάμεσα στά θηρία.

» Εκείνος, λοιπόν, ό μαϋρος έφτασε σέ τέτοια άσκηση, ώστε τήν ώρα πού προσευχόταν έμοιαζε όλόκληρος σαν πύρινος στύλος πού λαμποκοποϋσε. Χιλιάδες,

ἀμέτρητοι δαίμονες ρίχνονταν ἐναντίον του, ἀλλ' αὐτός τούς περιφρονοῦσε ὅλους⁸. Ἡ ἀρετή του τούς ἔκαιγε καί τούς ἀφάνιζε ὀλότελα. Ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ εἶχε καταυγάσει τόν νοῦ του. Ἐγραφε βιβλία κι ἔστελνε ἐπιστολές στούς πατέρες τῆς σκήτης καί σέ πολλούς ἄλλους. Ὅλους τούς ὠφελοῦσε διδάσκοντάς τους ἀνόθευτη καί ξάστερη τήν ἀλήθεια τοῦ Χριστοῦ. Καί ὅταν ὁ μαῦρος αὐτός πέθανε⁹, τό ἅγιο λείψανό του ἀνάβλυσε πολύ μύρο, πού, καθῶς βεβαιώνουν ὅλοι στά μέρη ἐκεῖνα, θεράπευε τούς δαιμονισμένους καί ὅλους τούς ἀρρώστους».¹⁰

«Μή βλέπετε πού εἶμαι μαῦρος, ἀφοῦ δέ μέ εἶχε δεῖ ποτέ ὁ ἥλιος», θά διασκευάζαμε τό γραφικό τοῦ Ἰσματος Ἀσμάτων, μέ τό ὅποιο ἡ ψυχή ἀναφέρεται στό Νυμφίο της.¹¹ Ὅταν ὁ Ἡλιος τῆς δικαιοσύνης 'παραβλέψει' καί δέν κοιτάξει τήν ψυχή, αὐτή παραμένει μαύρη. Ἀντίθετα μέ τό σῶμα, πού μαυρίζει ὅσο παραμένει στόν ἥλιο.¹²

⁸ «Μέ πολεμοῦν οἱ δαίμονες,» ἐξομολογήθηκε κάποιος στόν ἀββά Ποιμένα. «Σέ πολεμοῦν οἱ δαίμονες;» ἀπάντησε ἐκεῖνος. «Ἄν θέλεις νά δεῖς μέ ποιούς πολέμησαν οἱ δαίμονες πάρε παράδειγμα τό Μωϋσῆ» (Γεροντικό, Ποιμήν, 67).

⁹ Ἡ παραπάνω ἱστορία δέν ἀναφέρει ἂν ὁ ληστής παρέδωσε τήν ψυχή του μαρτυρικά, ὅπως γνωρίζουμε γιά τό Μωϋσῆ, πού εἶχε ποθήσει καί τό ζητοῦσε Ὅταν κάποτε μετά ἀπό πρόρρηση τοῦ Μωϋσῆ ἐπρόκειτο νά ἔρθουν βάρβαροι στόν τόπο πού ἀσκήτευε, οἱ μαθητές του, πού μάζευαν τά πράγματά τους γιά ἀναχώρηση, τόν παρότρυναν νά φύγει καί αὐτός γιά νά σωθεῖ. Ἀρνήθηκε λέγοντας: ὅσοι ἔπιασαν μαχαίρι, μέ μαχαίρι θά πεθάνουν. Αὐτός κι ἄλλοι ἔξι πού ἔμειναν μαζί του ἀπό τή συνοδία του, ἀποκεφαλίσθηκαν ἀπό τούς εἰσβολείς. Κάποιος πού εἶχε ἀπό τόν φόβο του κρυφτεῖ, εἶδε 7 στεφάνια νά κατεβαίνουν καί νά τούς στεφανώνουν (ἀπόφθ. Γεροντικοῦ, Μωϋσῆς 10).

¹⁰ Τήν ἱστορία διηγήθηκε ὁ ἅγιος **Νήφων** ἐπίσκοπος Κωνσταντιανῆς τῆς Αἰγύπτου (ζοῦσε τόν ἴδιο αἰώνα, 4ο, μέ τόν ἀββά Μωϋσῆ) ἀπαντώντας στό ἐρώτημα τοῦ μαθητή του ἂν ὑπῆρχαν μαῦροι ἅγιοι. Βλ. Ἐνας Ἀσκητής Ἐπίσκοπος, ἔκδ. Ἀστέρος, 1973, 72-74

¹¹ Στ. 1:6, «μὴ βλέψητέ με ὅτι ἐγώ εἶμι μεμελανωμένη, ὅτι παρέβλεψέ με ὁ ἥλιος».

¹² Στήν ἔντονη καί διαρκή κάψα τοῦ ἡλίου ὀφείλεται τό χρῶμα τῶν μαύρων. Οἱ Αἰθίοπες κατάγονται ἀπό τόν Σῆμ, πρεσβύτερο γιό τοῦ Νῶε (Γέν. 5:32) χωρὶς αὐτό νά συνεπάγεται ὅτι ὁ Σῆμ ἦταν μαῦρος ἢ ὅτι πλάσθηκαν ἐξ ἀρχῆς μαῦροι οἱ ἄνθρωποι. «Ὁ Θεός γάρ ἀπ' ἀρχῆς ἄνδρα μέλανα οὐκ ἐποίησε» (Μ. Ἄθανάσιος, ἸΠρός Ἀντίοχον ἄρχοντα, ἐρώτ. ρκγ').

Θά πεί ἀργότερα ὁ ἀββάς Ζωσιμᾶς:

«Μήπως κι ὁ ἀββάς Μωϋσῆς δέν ἦταν πρῶτα ἀρχιληστής; Μήπως δέν ἔκανε μύρια κακά, ὥστε, ἐξαιτίας τῆς δυστροπίας του, νά τόν διώξει καί ὁ κύριός του; Ἐπειδή ὁμως δόθηκε στήν ἄσκησι μέ γενναιότητα καί τόσο θερμή προαίρεσι, ξέρουμε ὅλοι σέ ποιά μέτρα ἀρετῆς ἔφτασε».¹³

Ὁ δέ σάρετς Μακάριος τῆς Ὀπτινα κατεβαίνει σέ ἕνα πιό πρακτικό ἐπίπεδο — πῶς ν' ἀσπρίσει ἡ ψυχὴ στή δική μας καθημερινότητα:

«Μετά ἀπό κάποιο σφάλμα – δέν ἔχει σημασία ποιό – μή παγιδεῦσαι ἀπό τήν ταραχή, τή σύγχυσι καί τήν ἀπελπισία. Ταπεινώσε τό νοῦ καί τήν καρδιά σου, μετανόησε γιά τήν πτώσι σου, σήκω καί συνέχισε πάλι τόν ἀγῶνα γιά τήν τήρησι τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου μας».¹⁴

Ἔλα ὁμως πού ὁ 'ἀγῶνας' αὐτός μοιάζει κάτι ἄπιαστο καί μακρινό γιά τίς μικρές καί ἰσχνές δυνάμεις μας!...

Ὁ ἅγιος Χρυσόστομος, κατ' ἐξοχήν δάσκαλος τῆς μετάνοιας, γνωρίζει καλά τήν ἀπάντησι στή δυσκολία μας. Ἄλλος εἶναι πού 'ἀσπρίζει' τά μέσα, ὄχι οἱ ἰκανότητές μας:

«Ἄς προσφέρομε στούς ἑαυτούς μας τή μετάνοια σάν φάρμακο γιά σωτηρία· ἡ καλύτερα ἄς δεχθοῦμε ἀπό τό Θεό τή μετάνοια πού μᾶς γιατρεύει κι ἐξαλείφει τά πταίσματά μας. Γιατί δέν προσφέρομε ἐμεῖς τή μετάνοια σ' αὐτόν, ἀλλ' Αὐτός τή χορηγεῖ σ' ἐμᾶς».

Καί ἐπιλέγει:

«Βλέπεις τή φιλανθρωπία του στήν ἐποχή τῆς χάριτος;!»¹⁵

Ἐκδότης: Ἀρχιεπίσκοπος Γ.Ο.Χ. Ἀθηνῶν & πᾶσης Ἑλλάδος Μακάριος
Ἐπικοινωνία: archbishopmakarios@gmail.com

¹³ Ἀββά Ζωσιμᾶ, *Κεφάλαια ὠφέλιμα*, 10:2, ἔκδ. Παρακλήτου 1992, 59. Μέγα Γεροντικό, 1:151.

¹⁴ Ὁσίου Μακαρίου τῆς Ὀπτινα, *Πνευματικές Νουθεσίες*, 2002, 31.

¹⁵ ΕΠΕ 30, 253.